Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1922, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 23. MARCA (MARCH 23), 1939 Subscription $6.00 Yearly STEV.—NUMBER 58

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Litva vrnila memelsko ozemlje nacijski Nemčiji

Kapitulacija je sledila ultimatu iz Berlina, da bo nemška armada vkorakala v Memel. Hitlerjeva vlada ignorirala ameriški protest proti aneksiji Češkoslovaške. Napetost med Nemčijo in Rumunijo se povečala po polomu trgovinskih pogajanj

KOVNO, LITVA, 22. marca.—Vlada je razglasila izjemno stanje po vsej državi kmalu potem, ko je uradno naznanila vrnitev memelskega teritorija Nemčiji. Nacisti v Memelu so že zasedli javna poslopja, radiopostajo in druge pozicije. Litvinski parlament, ki se je danes sestal v izrednem zasedanju, je odobril odstop Memela Nemčiji.

Kovno, Litva, 22. marca. — Litvinski kabinet je na svoji seji zaključil, da vrne memelski teritorij Nemčiji. Sklep je bil sprejet na izredni seji članov kabineta, ki je bila sklicana v zvezi z nacijsko agitacijo, da mora Nemčija dobiti nazaj pristaniško mesto Memel in okoliško ozemlje. Kapitulacija je bila posledica ultimata iz Berlina, da mora Litva odstopiti teritorij Nemčiji.

Viktor Gailius, litvinski guverner v Memelu, je dejal, da je prejel svarilo iz Berlina, da bodo nemške čete vkorakale v Memel, če se bodo pojavili nemiri pred odstopom teritorija Nemčiji.

•

Memelsko ozemlje obsega 1099 kvadratnih milj. Od vzhodne Prusije, pod katero je spadalo več stoletij, je bilo odrezano po sklenitvi versajske pogodbe in izročeno Litvi. Na ozemlju živi okrog 151,000 prebivalcev, med katerimi tvorijo Nemci večino. Tu pravijo, da se bo Litva posvetovala s podpisnicami memelske konvencije predno formalno odstopi teritorij Nemčiji. Pakt so podpisale Velika Britanija, Francija, Italija in Japonska in ta med drugim prepoveduje Litvi odstop ozemlja brez dovoljenja teh držav.

Iz zanesljivih virov je prišla vest, da je Nemčija poslala več armadnih zborov v vzhodno Prusijo v zadnjih dneh. Ti bi invadirali memelsko ozemlje, če bi se Litva upirala.

Med židi v Memelu je zavladala panika, ko se je Litva podala Nemčiji. Židje in tudi litvinske družine se pripravljajo na beg.

Berlin, 22. marca. — Nemška vlada se ne razburja zaradi ameriškega protesta proti aneksiji Češkoslovaške, je rekel neki predstavnik vlade. Protestna nota je bila včeraj izročena nemškemu poslaništvu v Washingtonu, ki jo je potem poslalo v Berlin. V Berlinu smatrajo noto le za novo poglavje v besedni bitki med naciji in Ameriko ter drugimi velesilami.

Bukarešta, Rumunija, 22. marca. — Rumunija je včeraj pozvala nadaljnje rezervne čete pod zastavo, ko je bila informirana o koncentraciji ogrskega in bolgarskega vojaštva ob svoji meji in zbiranju nemških divizij v Moraviji. Nepokoj se je povečal, ko je neki rumunski žid obstrelil nekega Nemca. Rumunska policija je odredila preiskavo smrti Georgesa Schmidza, tajnika nemškega poslanika v Bukarešti. Nemški krogi trdijo, da je izvršil samomor; nemško poslaništvo še ni komentiralo tega dogodka.

Nekateri trdijo, da bo ta incident izzval nove mednarodne zapletljaje. Konflikt med Rumunijo in Nemčijo je neizbežen, ker se je kralj Karol izrekel proti nemški ekonomski in politični dominaciji Rumunije.

Uradni krogi naglašajo, da Rumuniji ne preti nevarnost s strani Ogrske in Bolgarije, vznemirjeni pa so zaradi koncentracije nemških vojaških divizij v Moraviji. Te bodo morale marširati preko Slovakije in Ogrske, da dosežejo Rumunijo. Na to možnost se je Rumunija pripravila z mobilizacijo vojaških čet.

Trgovinska pogajanja med Rumunijo in Nemčijo so bila včeraj ustavljena. Dr. Helmuth Wohlthat, načelnik nemške trgovinske komisije, bo danes odpotoval iz Bukarešte v Berlin, kjer bo dobil nove instrukcije. Komisija je prišla v Rumunijo, da sklene kupčijo glede pošiljanja rumunskega olja v Nemčijo, katerega slednja potrebuje.

Mehiška vlada ovira pogajanja

Odvetnik oljnih družb se vrne v Washington

Mexico City, 22. marca. — Donald Richberg, odvetnik ameriških in angleških oljnih kompanij, katerih lastnino je mehiška vlada konfiscirala pred enim letom, je izjavil, da so pogajanja naletela na ovire. Jutri bo konferiral z mehiškim predsednikom Cardenasom v imenu oljnih kompanij. Če konferenca ne bo uspešna, se bo vrnil v Washington.

V izjavi je Richberg pojasnil, da je načrt glede zadružnega obratovanja zaseženih oljnakov mehiška ideja. Cardenas je pojasnil načrt zadnji teden, toda prizadete kompanije so ga odklonile.

Na podlagi načrta bi vlada obdržala kontrolo nad konfiscirano lastnino in potem, ko bi obe stranki določili, koliko ima vsaka družba dobiti od svojih investicij, se bi lotili vprašanja odškodnine. Iz te izjave sklepajo, da Mehika hoče dobiti kapital in potem deliti dobiček s kompanijami.

Richberg je dejal, da vrata še niso bila zaprta sporazumu med mehiško vlado in oljnimi kompanijami. Glavno vprašanje je, ali bi Mehika ali družbe kontrolirale oljno industrijo v smislu predloženega načrta. Richberg ni hotel komentirati uradnega poročila mehiške vlade, da se bo vrnil v Mehiko v aprilu in obnovil pogajanja. To pomeni, da se še ni odločil in da nima definitvnega načrta, pripravljen pa se je vrniti, če bo to potrebno.

Češki poslanik se noče podati nacijem

Varšava, Poljska, 22. marca. — Juraj Slavik, češki poslanik v Varšavi, je informiral poljskega zunanjega ministra in nemškega poslanika, da ne bo oddal urada Nemcem, razen če bodo rabili silo. Slavik namerava odpotovati v Ameriko, kjer se bo sestal z Benešem, bivšim predsednikom češke republike, poslaniške posle v Varšavi pa bo prevzel njegov tajnik. Slavik bo sodeloval z Benešem pri organiziranju protestnega gibanja ameriških Čehov in Slovakov proti aneksiji češke republike po nacijski Nemčiji. Poslanik Slavik je Slovak.

Domače vesti

Pogreb Toneta Mladiča

Chicago.—Pogreb Toneta Mladiča, soustanovitelja SNPJ, se vrši danes (četrtek) popoldne v Algonquinu. SNPJ je položila venec na njegovo krsto in bo uradno zastopana pri poslednjih svobodomiselnih obredih ob truplu pokojnika. Tone Mladič je živel 46 let v Ameriki in zapušča ženo in odrasle sinove ter hčere; eden njegovih sinov je zdravnik. Zapušča tudi dva brata, Johna in Leona Mladiča, ki sta oba v Chicagu.

Nagla smrt v rudniku

Ely, Minn. — Frank Delak, star 50 let, se je te dni po dokončanem nočnem delu v rudniku, baš ko se je preoblačil v "dryhousu", zgrudil mrtev na tla. Zapušča ženo, sina in hčer v starosti 8 in 11 let ter 81-letno mater, v Biwabiku, Minn., dva brata in drugje v Ameriki tri sestre, v starem kraju pa brata, vojaškega častnika v Belgradu, in v Ljubljani, kjer je bil doma, sestro. Bil je član društva 268 SNPJ in tudi član SSPZ. — Na Elyju je umrla tudi pionirka Mary Čimžar, stara 77 let, ki zapušča že odrasle sinove in hčere.

Vesti iz Penne

Johnstown, Pa. — Dne 10. t. m. je tu umrl Peter Podbevšek, star 73 let in rojen—kakor piše poročevalec — "nekje med Dolenjsko in Štajersko." Sam je trdil, da svojih staršev ni nikdar poznal in ni vedel, kje je bil rojen. V Ameriki je živel 47 let in zapušča ženo, sina, dve hčeri in mnogo vnukov ter pravnukov. Bil je član SNPJ. — V Pittsburghu je umrl Matija Rogina, star 71 let in rojen v Stari lipi pri Vinici v Beli krajini.

Še nekaj iz Minnesote

Ely, Minn. — Pokojna Mary Hrast, ki je pred kratkim umrla v Chicagu, je bila hči Matije in Neže Štajer, ki sta hčerko prinesla iz Jelševnika pri Črnomlju v Beli Krajini. Njen oče še živi v New Duluthu.

Madridska vlada apelira na fašiste

Umik lojalističnih voditeljev

Pariz, 22. marca. — Španski republikanci poročajo, da je narodni obrambni svet v Madridu apeliral na generala Franca, naj dovoli odhod večjemu številu voditeljev lojalistov. Ta je edini pogoj za takojšnjo kapitulacijo pred fašisti, ki ga je stavila madridska vlada.

Število onh, ki bi se radi umaknili iz centralne Španije pred fašistično okupacijo, se je znižalo. Na Francovi listi so voditelji delavski unij in vojaški častniki, ki se bojijo, da bodo postavljeni ob zid in ustreljeni po kapitulaciji pred fašisti.

Franco doslej še ni dovolil odhoda tem voditeljem. Nekateri so pobegnili v Francijo z letali. Fašistični krogi naglašajo, da Francova armada lahko vsak čas vkoraka v Madrid brez odpora s strani lojalistov.

Ameriške države proti Nemčiji

Buenos Aires, Argentina, 22. marca. — Brazilija in Čile sta pozvali ostale države v Južni Ameriki, naj podajo skupno deklaracijo proti aneksiji Češkoslovaške po nacijski Nemčiji. Doslej še ni nobena država v Južni Ameriki priznala nemškega protektorata nad Češkoslovaško.

Obdavčenje vojnih profitov

Zakonski načrt predložen kongresu

Washington, D. C., 22. marca. — Petdeset senatorjev je podpisalo zakonski načrt, ki je bil istočasno predložen v obeh kongresnih zbornicah, ki ima po izjavi avtorjev odpraviti vojne profite v slučaju, da se Amerika zaplete v vojno. Načrt določa ogromne davke na korporacije in posameznike v vojnem času.

Zagovorniki načrta trdijo, da bo težko davčno breme ojačilo ljudski odpor proti ameriški intervenciji v Evropi, ki bi lahko zapletla Združene države v vojno. Načrt ne vsebuje nobene provizije glede konskripcije delavcev in industrij. Take provizije je uključeval zakonski načrt, katerega je predložil v zadnjem zasedanju kongresa kongresnik Andrew J. May, demokrat iz Kentuckyja. Odsek za militaristične zadeve je odobril načrt in to je izzvalo ostre kritike. Nasprotniki so trdili, da bi sprejetje načrta ugladilo pot fašizmu in ustanovitvi diktature v Ameriki v vojnem času.

Ako bo zakonski osnutek, ki je bil sedaj predložen v obeh zbornicah, sprejet, bi stopil v veljavo takoj, ko bi kongres napovedal vojno. Nobena korporacija ali posameznik ne bi mogel kovati profita iz vojne. Davek bi znašal sto odstotkov na dohodke, ki bi presegali šest odstotkov.

Francija pošilja čete na mejo

Daladierjeva vlada podaljšala delovni teden

Pariz, 22. marca. — Več vojaških divizij je odrinilo proti Maginotski obrambni črti ob nemški meji sinoči in nadaljnje se pripravljajo na odhod. Premier Daladier je odredil tudi mobilizacijo pomorske sile, obenem pa so avtoritete pozvale prebivalce, naj gredo na policijske postaje, kjer bodo dobili plinske maske. Vsak, ki bi ignoriral poziv, bo kaznovan.

Ena izmed šestnajstih odredb, katere je uveljavil Daladier, odkar je dobil diktatorsko oblast, je odpravila delovni teden 40 ur v večini industrij. V vojnih industrijah je bil delovni teden podaljšan na 60 ur, da se pospeši produkcija bojnega materiala. Delavci bodo morali delati tudi več ur, dobili pa bodo nižjo plačo za čezurno delo, če bo vlada videla, da produkcija kljub daljšemu delovnemu tednu zaostaja. Osebe, ki dobivajo podporo, so bile opozorjene, da jim bo podpora vzeta, če ne bodo hotele delati pri obrambnih projektih.

Včeraj je bil objavljen dekret, ki prepoveduje objavo militarističnih vesti v časopisju brez dovoljenja vlade. Tisk mora molčati o gibanju francoskega vojaštva.

General Maurice Gamelin, načelnik štaba narodne obrambe, si je včeraj ogledal trdnjave ob nemški meji. Obiskal je tudi pokrajino ob reki Reni v bližini švicarske meje.

Premier Daladier bo odpotoval v London, ko se bo vrnil v Pariz Albert Lebrun, predsednik francoske republike. Lebrun, njegova žena in člani njegovega spremstva so bili sinoči gostje angleškega kralja na banketu v palači Buckingham. Daladier bo v Londonu konferiral s premierjem Chamberlainom in drugimi angleškimi državniki.

KOMBINACIJA EVROPSKIH DRŽAV PROTI NEMČIJI

Rusija in Francija ne zaupata Chamberlainu

MOSKVA ZAHTEVA POJASNILA

London, 22. marca. — Kakšno stališče je Chamberlainova vlada prav za prav zavzela napram Nemčiji, je še uganka. Odgovori, prihajajoči od držav, ki so bile pozvane, naj formirajo obroč okrog Nemčije, niso zadovoljivi, ker še nihče ne ve, v katero smer se bo politika Chamberlainove vlade obrnila.

Sovjetska Rusija in Francija sta v svojih notah izrazito in odločno povedali svoje stališče o nemški aneksiji Češke, Moravije in Slovakije. Besedilo not je bilo objavljeno, toda Velika Britanija še ni izdala nobene note. Chamberlain in zunanji minister Halifax sta le v parlamentu orisala dogodke v centralni Evropi in to je bilo vse. V Londonu pravijo, da bo Chamberlain podal definitivno izjavo jutri.

Sinoči je Chamberlainova vlada pozvala Francijo, Rusijo in Poljsko, naj se združijo v kombinaciji z njo vred proti agresivnosti Nemčije. Zunanji minister Halifax je apeliral na te države, naj podajo skupno deklaracijo proti Nemčiji, da se bodo uprle, ako bo Hitler skušal podjarmiti nadaljnje tuje teritorije. Nedirektno so bile pozvane tudi Jugoslavija, Rumunija, Turčija, Bolgarija in Grčija, naj se pozneje pridružijo kombinaciji velesil.

Moskva, 22. marca. — Sovjetska vlada je včeraj naznanila, da je pozvala Veliko Britanijo in druge države, ki so alarmirane zaradi ekspanzije nacijske Nemčije, naj pojasnijo svoje stališče. Iz Londona je prišel odgovor, da pojasnilo v tem momentu ni potrebno. Angleška vlada je hotela vedeti, kakšno stališče bo Moskva zavzela v slučaju nacijske agresije proti Rumuniji. Sovjetska vlada je odgovorila, da Rumunija in Poljska še nista vprašali Moskve, naj jima priskoči na pomoč.

Češki parlament razpuščen

Posebni odbor bo vladal deželo

Praga, 22. marca. — Češkoslovaški parlament je bil včeraj razpuščen in formirana nova totalitarna državna struktura v skladju z nacijskim protektoratom Češke in Moravije. Parlament je razpustil Emil Hacha, zadnji predsednik češkoslovaške republike. Uradno poročilo o njegovi akciji ne omenja ustave, kar pomeni, da je bila pokopana.

Češko in Moravijo bo vladal "državni odbor" dvanajstih oseb s Hacho na čelu in posvetovalni svet sto članov. Vsi ti bodo imenovani, ne izvoljeni.

Konrad Henlein, nacijski poglavar Sudetske, ki je bil imenovan za načelnika civilne administracije na Češkem, se je vrnil v Reichenberg, svoj glavni stan. Češki fašisti niso reprezentirani v državnem odboru.

Amerika je sledila Ogrski, Italiji in Poljski in zaprla svoj poslaniški urad v Pragi. Poslanik Wilbur J. Carr, njegova žena in vojaški ataše Lowell Riley bodo ta teden odpotovali v Ameriko. Za ameriškega generalnega konzula je bil imenovan Irving N. Linnell, ki bo reprezentiral Ameriko na Češkem in v Moraviji.

Dr. Franz Preininger, načelnik češke tajne policije, in Franz Vančura, predsednik Češke lige proti antisemitizmu, sta bila včeraj aretirana. Slednji je bil pozneje izpuščen iz zapora.

Neko poročilo pravi, da je nacijska policija spremila pet angleških reporterjev, ki so dobili zavetje v angleškem poslaništvu, ko je nemška armada vkorakala v Prago, do meje. Vsi so zapustili Češkoslovaško sinoči.

Japonci napadli ameriško bolnišnico

Srdita bitka v provinci Hunan

Šanghaj, 22. marca. — Japonski letalci so napadli z bombami bolnišnico ameriške misijonske postaje v Siangjangu, provinca Hupeh. Bombe so poškodovale tudi rezidence Američanov, toda ranjen ni bil noben.

Japonske čete so se včeraj izkrcale na otoku Weighov. Pomagale bodo drugim japonskim četam, ki se pripravljajo na napad na Pakhoj, mesto v provinci Kwantung. V tej provinci je bilo proglašeno obsebno stanje.

Šanghaj, 22. marca. — Trinajst japonskih vojaških enot se je zapletlo v bitko s petimi kitajskimi divizijami na fronti v severnem delu province Hunan. Vojne operacije so bile istočasno obnovljene v provinci Kiangsi. Japonske čete prodirajo proti Nančangu, glavnemu mestu te province.

Japonski letalci bombardirajo kitajske vojaške koncentracije ob reki Čientang, v bližini Hangčova. Bombe so uničile kitajska skladišča municije na tej fronti.

Veliki profiti letalskih družb

Magnatje izkoristili priliko

Washington, D. C. — Obdolžitve, da izdelovalci letal in bojnih ladij izkoriščajo vojno histerijo v svoj prilog, da nagrmadijo profite, so bile izrečene v senatu potem, ko je bil sprejet načrt, ki določa potrošitev vsote $358,000,000 za ojačanje bojne mornarice in letalske sile.

Nekateri senatorji so trdili, da bo velik del milijonov, ki jih je kongres dovolil za narodno obrambo, šel v žepe magnatov, ki posedujejo letalske tovarne in ladjedelnice. Ti so že doslej pograbili veliko vsoto. Senator Clark je predlagal omejitev profitov na deset odstotkov in opozoril kongres na izkušnje iz svetovne vojne, ki je omogočila magnatom grmadenje profitov. On se je strinjal s senatorjem Norrisom, progresivcem iz Nebraske, ki je sugestiral, naj vlada sama zgradi letalske tovarne in izdeluje bojna letala.

Senator Bone je tudi podprl Norrisovo sugestijo, zaeno pa je poudaril, da je mornarični department upošteval nasvet admiralov in zaprl vladno letalsko tovarno v Philadelphiji, ker so privatni tovarnarji protestirali proti konkurenci.

Bone je s podatki dokazal, da Wright Co. in United Aircraft Corp., ki izdelujeta letalske motorje že od l. 1927, kujeta dobičke v zvezi z naročili od federalne vlade. Čisti profit kompanij je znašal preteklo leto več milijonov dolarjev.

Senator Shipstead, farmer-laborit iz Minnesote, je opozoril na silno propagando po radiu in v časopisju za vojno pripravljenost. "Mnogi časopisi, ki vodijo opozicijo proti Rooseveltovi politiki, podpirajo predsednikov oborožitveni program," je rekel senator.

ITALIJANSKA VLADA PODPRLA HITLERJEV PUČ

Fašistični svet svari demokracije pred vojno

OS RIM-BERLIN ŠE VEDNO TRDNA

Rim, 22. marca. — Fašistični vrhovni svet se je danes odločno postavil na stran nemškega diktatorja Hitlerja in sankcioniral njegov puč v centralni Evropi, zaeno pa je posvaril Veliko Britanijo, Francijo in sovjetsko Rusijo pred formiranjem enotne fronte proti totalitarnim državam, ker bi ta izzvala vojno.

Deklaracija fašističnega sveta naglaša, da zadnji dogodki v centralni Evropi, ki so povečali mogočnost nacijske Nemčije, niso omajali osi Rim-Berlin. Ta je prav tako trdna kot je bila prej.

Izjava je bila objavljena po seji članov fašističnega vrhovnega sveta, kateri je predsedoval Mussolini. "Fašistični vrhovni svet v zvezi s pretnjo ustanovitve enotne fronte, ki ni naznanilka miru, temveč vojne — izjavlja, da ono, kar se je izvršilo v centralni Evropi, izvira iz versajske pogodbe," je rečeno v deklaraciji. "V tem momentu ponovno naglašamo, da se bo politika osi Rim-Berlin nadaljevala."

Deklaracija je končala ugibanja, kakšno stališče zavzema Mussolini glede aneksije Češke in Moravije po nacijski Nemčiji. Zunanji diplomatični krogi vseeno ne morejo razumeti, zakaj ni Mussolini čestital Hitlerju, ko je zasedel ostanke češke republike. Diktator je čestital Hitlerju, ko je pred enim letom anektiral Avstrijo.

Zadeva je zamotana, ker je Mussolini čestital ogrskemu premierju, ko so madžarske čete okupirale Rutenijo zadnji teden. Bernardo D. Attolico, italijanski poslanik v Berlinu, je konferiral z Mussolinijem ob povratku v Rim, nakar je bila sklicana seja vrhovnega fašističnega sveta.

Poljaki zahtevajo koalicijsko vlado

Stranke urgirajo reorganiziranje kabineta

Varšava, Poljska, 22. marca. — Razvoj dogodkov v centralni Evropi je izzval zahteve po reorganiziranju poljske vlade. Poljska kmetska stranka, najmočnejša grupa v protivladni opoziciji, je včeraj sprejela resolucijo, v kateri se je izrekla za formiranje vlade, v kateri naj bi bile vse stranke reprezentirane. "Aneksija Češkoslovaške po Nemčiji je prevrnila ravnotežje sile v Evropi v škodo Poljski, ki je sedaj v nevarnosti," pravi resolucija.

Akcija kmetske stranke je dala pogum drugim političnim strankam, ki tvorijo opozicijo. Socialistična stranka, katoliška delavska stranka in stranka narodnih demokratov so naznanile, da bodo sprejele slične resolucije.

Revizija Guffeyjevega zakona

Washington, D. C., 22. marca. — Kongresnik Robert G. Allen je predlagal amendiranje Guffeyjevega zakona o federalni kontroli premogovne industrije. On je za odpravo federalne komisije, ki določa cene premogu, kot je sedaj sestavljena. Komisijo tvori sedem članov, Allen pa je za znižanje na tri člane in omejitev oblasti.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarnih vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Praznoverje in politika

V Združenih državah, zlasti na jugu, je mnogo reakcionarnih protestantovskih dušnih pastirjev, ki danes vsi histerično pripovedujejo svojim ovčicam, da se bliža "sodni dan". Ker pa pred "sodnim dnevom" mora priti "antikrist", je ta že prišel, pravijo omenjeni pastirji. "Antikrist," ki že hodi po zemlji, je—židovski komunizem in ameriški ateizem, ki sta eno in isto.

Ampak — čast Bogu! — predno Bog uniči zemljo, je poslal na svet Hitlerja, ki ima nalogo, da uniči omenjenega "antikrista" . . .

Takšna je histerična pesem omenjenih protestantovskih pastorjev in najžalostnejša resnica je, da v biblijskem pasu na jugu je še na tisoče in tisoče ljudi, ki fanatičnim pastorjem verjamejo vsako besedo. Ti nevedni in praznoverni reveži so dober material za fašistično gibanje — in res reakcionarni in fanatični pastorji organizirajo te reveže v fašistične bataljone, ki se imenujejo "The Christian American Crusaders", "Knights of the Flaming Heart and Purple Robe", "American Christian Defenders," "Ku Klux Klan" itd.

Organizirano praznoverje izrablja politiko in nazadnjaška politika se poslužuje organiziranega praznoverja — oboje pa gnoji totalitarni propagandi.

Izobrazba je edino zdravilo zoper to bolezen. Neki govornik, ki je zadnje dni v radiu apeliral na učitelje in učiteljice, naj že v ljudski šoli pobijajo totalitarno propagando, je dobro zadel.

Obrekovanje demokracije

Tragična slika evropskih držav, v katerih se ljudstva zvijajo pod diktatorji, bi že morala presuniti tudi one ljudi v Združenih državah, ki se štejejo za izobražene in ki še vedno govore in pišejo o ameriški demokraciji kot "kapitalistični" demokraciji. Reveži, ki so danes zasužnjeni v totalitarnih državah v Evropi in ki se dobro zavedajo svoje sužnosti in svojega trpljenja, bi ameriške "radikalce" hitro poučili, da tudi "kapitalistična" demokracija je boljša kot pa državna sužnost katerekoli vrste.

Fraza "kapitalistična demokracija" je dobrodošla vsaki totalitarni propagandi, katera jo tolmači na ta način, da demokracija služi le kapitalizmu in da je brez pomena za delavce. Na ta način so Lenin (ko še ni bilo Stalinove linije), Mussolini in Hitler sramotili demokracijo in hujskali maso proti demokratični politiki in taktiki.

Priznamo, da je bila fraza "kapitalistična demokracija" tako udomačena med ameriškimi delavci, da so jo z mirno vestjo rabili tudi socialisti in tudi v Prosveti je ni manjkalo. Čas pa je, da to frazo analiziramo — in če spoznamo, da je zavajalna, jo vrzimo na smetišče.

Kaj sta vsebina in značaj ameriške demokracije? V glavnem civilna in politična svoboda, katera pomeni, da imaš pravico govoriti, tiskati, slikati, zborovati, organizirati, voliti in prevzeti urad, če si izvoljen od večine. Ali nimajo ameriški delavci vseh teh pravic? Gotovo jih imajo. Tudi mi, tujerodni delavci, ki smo se priselili sem, jih imamo. Tujerodni delavci imajo tu svobodo govora, tiska, zborovanja in organiziranja, čeprav niso državljani te republike. Vse naše organizacije in vsi naši listi so živa priča te svobode in demokracije!

Ali so te pravice darilo ameriških kapitalistov? Mar so nam kapitalisti dali svobodo govora, tiska, zborovanja in organiziranja? Nemogoče, ker te pravice so obstale že takrat, ko še ni bilo kapitalizma v Združenih državah!

Zgodovina nam pove, da je bilo precej hudega boja, predno je bil Bill of Rights (štatut civilnih pravic) sprejet v ameriško ustavo, kajti veliki posestniki zemlje (landlordi) so se krčevito upirali civilnim svobodščinam za vse prebivalce, a bili so poraženi. Torej bogatini v prvi dobi ameriške republike, predniki današnjih kapitalistov, niso dali teh pravic kar na krožniku in tudi njihovi nasledniki, kapitalisti, ki imajo veliko večjo ekonomsko in finančno moč, še niso vzeli ljudstvu teh pravic. Kaj torej to pomeni? Pomeni nedvomno to, da ameriška demokracija ne more biti kapitalistična!

Res je, da so civilne in politične pravice marsikje in v marsičem omejene, omejene so pa zato, ker se večina ljudstva in tudi večina delavstva ne zmeni, da bi te omejitve premagala. Kadarkoli je večina prepričana, da mora nekaj imeti, lahko svoj sklep doseže v mejah demokracije.

Glasovi iz naselbin

Evropa v filmu

Chicago, Ill. — Vsi oni, ki še vedno ljubijo svojo staro domovino in se zanimajo za njen napredek, bodo imeli priliko videti lep film iz Evrope, ki bo predvajan v nedeljo, 26. marca, ob 2:30 popoldne v slovenski šolski dvorani, 1857 West Cermak Road, vogal Wolcott ave. Več prizorov je v barvah, kot parada v Zagrebu, kmetska svatba s "šrango", Kmetijska šola na Grmu, Gospodinjska šola v Mali Loki in več drugih. Nadalje so lepi posnetki iz Bohinja in slap Savice, Šmartno pri Kranju, Vrhnika, Borovnica, Julijske Alpe, Praga, Dunaj s svetovno znano palačo Schoenbrun, Budapest, Gratz, Insbruck, Black Forest v Nemčiji, nekaj tirolskih scen, dalmatinsko obrežje od Sušaka do Kotora. Prav posebno zanimiv pa je film sokolskega izleta v Pragi, katerega se je udeležila velika množica sokolov in drugega ljudstva, menda iz vseh delov sveta. Filme sta posnela lansko leto mr. Anton Wencel iz Chicaga in dr. Andrew Furlan iz Waukegana.

John Gottlieb.

Društveno kegljanje

West Allis, Wis. — V soboto in nedeljo popoldne in zvečer dne 25. in 26. marca se bo pod okriljem društva 104 SNPJ vršilo kegljanje v prostorih Antona Ermana, 1348 So. 64 st.—prva vrata severno od Greenfielda na 64. cesti. Vabljena so vsa sosednja društva in posamezni rojaki, da nas obiščejo omenjena dva popoldneva. Nagrade bodo večinoma v gotovini. Odbor deluje na to, da bodo tudi druga primerna razvedrila z nagradami. Člani društva 104: pripeljimo svoje prijatelje na to priredbo, ker bo obilo razvedrila. V pripravljalnem odboru so J. Podlogar, podpisani, F. Matković in K. Pugelj.

A. Jersin.

Smrt člana

Keewatin, Minn. — Društvo 194 SNPJ je izgubilo dobrega člana Petra Knausa, ki je umrl 7. febr. radi raka na želodcu. Pokojni br. Knaus je bil rojen v vasi Gora, Jugoslavija, l. 1871. V Ameriko je prišel l. 1903 v Sparto, Minn., potem se je preselil na Eveleth, od tam na Chisholm, leta 1913 pa je prišel v Keewatin, kjer je bil med prvimi slovenskimi naseljenci in je ustanovil društvo 194 in deloval v njem do zadnjega časa kot blagajnik.

Pokopan je bil v Chisholmu dne 11. februarja ob veliki udeležbi članstva in prijateljev. V imenu društva se je na gomili od njega poslovil tajnik John Minerich. Društvo mu je tudi položilo lep venec. Zapušča ženo, pet hčera—eno v starem kraju—in dva sinova. Vsem izrekamo sožalje, pokojniku pa ohranimo blag spomin.

J. Minerich, tajnik.

Pri rojakih v gosteh

Salem, O. — Ker se že nisem nekaj časa oglasila, je tudi mene privedlo k temu, da povem, kako so se mi dopadle jednotine slike v Youngstownu dne 4. marca. Dobro sem pogledala Kamnik in šolo, v katero sem hodila. Tivolski park je res krasota. Vsako leto bi si želela ogledati take slike. Lahko bi jih še izboljšali, če bi slikali posamezne vasi. Jaz sem doma iz Radomja, tričetrt ure od Kamnika in blizu Domžal. Ko smo se slik nagledali, se je pričela zabava.

Na tej priredbi sem videla dosti znanih obrazov. Najprvo sem naletela na Barbiča, ki je že povedal zakaj. Ako bi bili na federacijski seji sprejeli Bogatajev predlog, bi bili storili prav, ker potem bi kar kravo prignala, samo zjutraj bi morala že od doma. Veš, France, ti si plesal z mrs. Križaj, ne pa z mrs. Božič. Potem naletim na M. Cvelbarja, ki mi je začel pripovedovati, da mešetari med Cainkarjem in vdovico mrs. Mikulich iz Struthersa in da mu bosta morala dati vsak pet dolarjev, ako se mešetenga uresniči. Veš, sem že pozabila, da je Cainkar kar za devet fantov. Videla sem še več drugih, toda bi vzelo preveč papirja, če bi vse imenovala. Brala sem, da je bil tudi Valentinčič tam. No, nam ženskam bi se pa res lahko predstavil!

Bilo je res lepo in kar kmalu je prišel čas za domov. Ko smo se proti jutru peljali domov, je padal dež, da je bilo veselje. Tisti dan sta nas obiskali družini Antončič in Zakrajšek iz Aliquippe, ko so se peljali iz Clevelanda. Vsi so bili veseli in so nas povabili na njih veselico, ki bo v aprilu, a je precej dolga pot od nas. Ako se prej ne vidimo, pa na pikniku društva 476 na 25. junija, gotovo pa na federacijskem pikniku dne 23. julija.

Tistim v Clevelandu okrog "najsvetejšega" pa povemo, da nismo samo Slovenci, ki se obračamo od črnosukn ježev. Civilne pogrebe imajo bolj in bolj tudi drugi narodi. Ravno ta teden sem bila pri pogrebu Ane Slabetove, rodom Slovakinja, ki je bila civilno pokopana. Ob njeni krsti in odprtem grobu je bil lep govor, nato pa je mrs. Tancek zapela poslovilno pesem. Razšli smo se v veri, da je bil lep pogreb. Vse drugačen ko pred več leti, ko smo pokopavali našega člana, rodom Hrvata, po katoliških obredih, kakor je želela njegova žena. Ko smo mislili, da so obredi v cerkvi gotovi, se je pri oltarju obrnil duhovnik in rekel, da še ni končano, da bo še on napravil govor. In pričel nas je zmerjati s "hunkiji" in "vapi". Rekel je, da takoj, ko pridemo v to deželo, stopimo v radikalno organizacijo, nakar smo izgubljeni za vero. Govoril je še več takih stvari. Je res najbolje, da nima človek nobenega opravka z njimi.

Naš mladinski krožek SNPJ lepo napreduje. Hvala staršem, ki se zanimajo in pošiljajo otroke na seje. To je tudi koristno zanje. V kratkem bodo imeli "cowboy show" v korist krožka in agitacije jednote. Tudi petja se uče. Njih uradniki so: Predsednica Eva Križaj, podpredsednica Marta Omejc, tajnica Helena Mihevc, zapisnikar George Kovich. Seje imajo zadnjo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v čehoslovaškem klubu.

Frances Mihevc, 476.

Še o slikah

White Valley, Pa. — V naši naselbini so bile predvajane slike SNPJ dne 12. marca. Malo pred šesto uro so pričeli prihajati ljudje in v kratkem času je bila dvorana nabito polna. Prišli so večinoma mladi in stari člani jednote. Slike je predvajal gl. predsednik Vincent Cainkar, ki je v kratkem pa jedrnatem govoru tudi razložil pomen SNPJ in pozival članstvo na lojalnost. Govoril je tudi Max Kumer iz Universala v angleščini in prav dobro povedal. Nato je br. Cainkar pričel predvajati in tolmačiti slike v zadovoljstvo vsega občinstva. V imenu društev 232 in 320 SNPJ se najtoplejše zahvaljujem govornikom in vsem udeležencem.

Frances Bohinc, tajnica 320.

Pripomba uredništva: Ni bilo prostora v tedniku.

Nekaj cvetk s klerikalnega vrta

Detroit, Mich. — Že delj časa je poteklo, odkar se nisem oglasil z dopisom v javnosti, in sicer radi bolezni revmatizma. Tudi sedaj bi se ne oglasil, ako bi me do tega ne primorala denunciacija onega kvarteta iz Clevelanda napram rojaku Fr. Barbiču, in sicer samo radi tega, ker ne trobi v njih klerikalni rog in ker je v svojem dopisu zapisal resnico, namreč da duhovniki in pogrebniki v slučaju smrti v družini računajo pretirane vsote za rakve in ceremonije pri pogrebih, ter da se bo to dogajalo toliko časa, dokler se ljudstvo ne izobrazi, organizira ter otresa pravljičnih dogem.

Kot razvidno iz dopisov, je pogrebnika A. Grdine prijel strahovit krč radi tega. Pričel je vpiti ter zavijati, da je z Barbičevim dopisom vera v nevarnosti ter se zatekel k zvezi društev najsvetejšega imena, da mu priskoči na pomoč in pomaga zamašiti usta Barbiču. In res odborniki "najsvetejšega imena" z duhovnim vodjo Omanom na čelu so poslali ultimat Barbiču, naj si izbere dvoje: šuti o nas in našem prepričanju, ali pa ti vzamemo kruh iz ust. S svojim ultimatom Barbiču mislijo obenem ostrašiti vse nas, kateri smo Barbičevega prepričanja.

Torej samo njih klerikalno prepričanje naj ima svobodo izražanja! Ali vas ni sram, skopati se s svojo zvezo na eno osebo in potem še groziti z 88 društev "Holy Name" samo radi tega, ker se drzne izražati svoje prepričanje?

Yes, eno največjih oderuštev je pri pogrebih. Kajti ob času, ko njih dragi leži na mrtvaškem odru, se radi žalosti družini ni mogoče s pogrebnikom pogajati. Veliko je tudi takih, ki pravijo: Ah, naj ima, saj to je vse, kar mu morem dati. Tako, da vso posmrtnino zmeče za pogreb. Čez nekaj mesecev pa nima s čim kupiti hrane in obleke otrokom. Tudi je resnica, da katoliški duhovni veliko računajo za pogrebe. Mr. Grdina ima prav, ko pravi, da vzamejo kolikor morejo dobiti. Naj navedem slučaj iz bakrenega okrožja.

Večletnemu bolehnemu rojaku je umrl otrok. Šel je k slovenskemu župniku, da bi pokopal otroka. Župnik je od njega zahteval $25, in sicer takoj. Rojak mu reče, da jih nima, ker je radi bolezni že delj časa brez dela. Župnik reče, naj si jih izposodi. Rojak pravi, da ne verjame, da bi mu kdo posodil, ker vsi vedo, da je bolan ter da bi jim težko vrnil. Župnik odgovori: Jaz pa mrliča ne pokopljem, posebno še radi tega ne, ker niste dali še nič za novo cerkev. Rojaku ni drugega, preostajalo, kot da otroka pokoplje brez duhovna, ker $25 ni bilo kje vzeti.

Nato je šel k pogrebniku (je Slovenec in mislim še zmeraj v tistem kraju) ter mu stvar pojasnil. S pogrebnikom sta se domenila, da bodo šli z otrokom vseeno v cerkev izmoljiti nekaj očenašev ter ga pokopali brez duhovna. Ali glej, ko pridejo do cerkvenih vrat, so bila zaklenjena, duhoven se je pa par blokov od cerkve šetal po trotoarju in se smejal pogrebcem.

Kdo je vas duhovne, vašo cerkev in vaše verske obrede diskreditiral v tem slučaju?—in takšnih je še več. Ali so taka dela krščanska in usmiljena? Yes, pri zavednih delavcih ste vi že davno diskreditirani, in diskreditirali ste se sami z vašo falotsko gonjo proti vsemu, kar je naprednega.

Dobro nam je še v spominu vaša in vaših bratcev umazana gonja proti grupam in posameznim osebam, ki so po naselbinah ustanavljali društva SNPJ, ker pri vaših katoliških društvih niso imeli svobode izražanja njih prepričanja. Lagali in denuncirali ste jih pri delodajalcih, in nekaterim — med temi je tudi podpisani — odjedli kruh. Leta 1907 je podpisanega denuncirala in čez njega lagala klerikalna banda pri delodajalcih v Calumetu, Mich., da sem socialist, ateist, da podpihujem in ščuvam njih delavce k nemirom in štrajkom; samo zato, ker nisem veroval tako kot so oni. Najbolj jih je pa raztogotilo, ko sem s pomočjo par drugih rojakov ustanovil društvo SNPJ. Kot besni so se zaganjali v mene in druge naprednomisleče naše člane. Tudi takrat je bil glavni hujskač in vodja duhoven slovenske fare v Calumetu. On je pa pred nekaj leti umrl in radi tega ne bom vlačil njegovih nečednih dejanj v javnost, razen kolikor sem v to primoran.

Po tisti denunciaciji proti podpisanemu je dobil iz glavne pisarne družbe moj delovodja v rudniku nalogo, da stvar o meni preišče, koliko je resnice na trditvah klerikalnih denunciantov. Najprvo je mene zaslišal v rudniku, potem pa nadaljeval naprej po rudniku ter izpraševal o meni, kdo in kaj da sem. Izvedel ni drugega, kot to, da ne verjamem v dogme klerikalcev ter da istih ne podpiram. Takrat se družba ni dosti brigala, kdo si in kakšnega prepričanja si. Glavno je bilo, da si razumel delo in kar največ bakrene rude nakopal.

Takrat jim je uneslo meni in mojim otrokom odjesti kruh. Posrečilo se jim pa je leta 1913 in 1914 v onem bakrenem štrajku. Vsi katoliški in drugi duhovni so pomagali kompaniji zdrobiti štrajk, in bili od kompanij dobro plačani za to. Katoliški župniki, med njimi kajpada tudi pokojni slovenski župnik, so nosili revolverje, se vozili z najetimi kompanijskimi pretepači okoli rudnikov pikete razganjati, jih pretepali in v ječe gonili. Vsak korak njim neljubih oseb so poročali v gl. urad družbe ter jih črnili in tudi čez nje lagali.

Ko je bil štrajk izgubljen, je vsak, kateri je hotel dobiti delo nazaj, moral iti k svojemu župniku po dovoljenje (pismeno izjavo od župnika, ali se mu naj da delo ali odkloni). Moram priznati, da so bili štrajkarji pri hrvatski župniji v večini. Ko so duhovniki iz prižnic hvalili bakrske družbe, kako so dobre, da je plača, katero so takrat plačevali, primerna, ter rotili svoje farane, naj gredo delati, so hrvaški štrajkarji po maši sklicali sejo faranov, poslali deputacijo k župniku in mu zabičili, ako bo še katerikrat farane v cerkvi hujskal k skebanju, da bo lahko v cerkvi sam sebi pridigal. Ker je bilo župniku znano, da so štrajkarji v večini, se je udal in ni jih več silil k štrajkolomstvu.

V dotičnem komiteju je bil eden meni poznan Hrvat. Ko je šel po štrajku k župniku po dovoljenje, da bi dobil delo nazaj, ga je župnik nahrulil: "Ti si bio med onimi komiti, koji ste meni

(Dalje na 3. strani.)

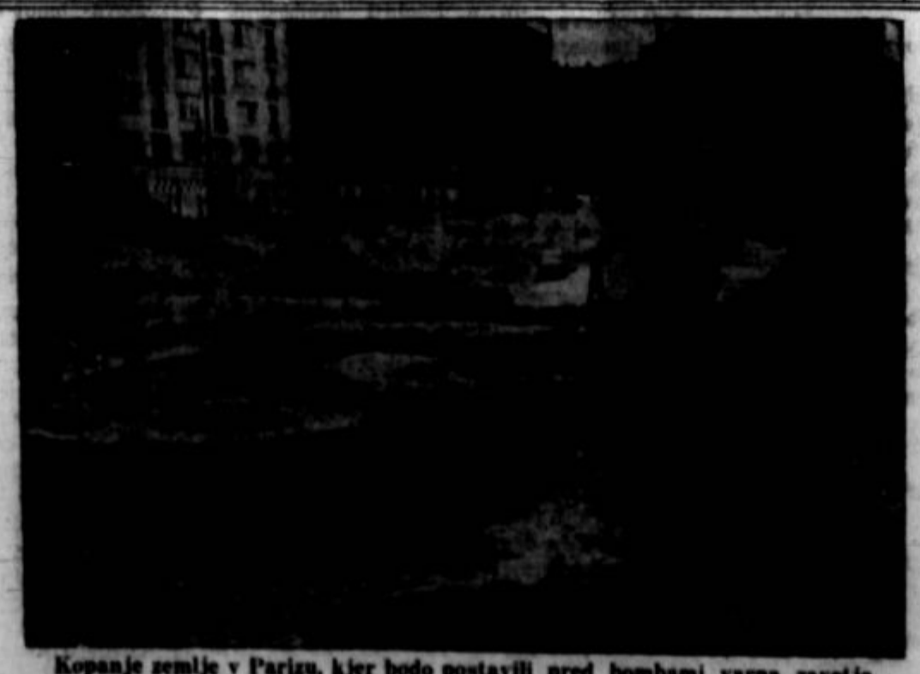

Kopanje zemlje v Parizu, kjer bodo postavili pred bombami varna zavetja.

Mali tirani

Otroci začenjajo zelo zgodaj gospodovati nad svojo okolico, in sicer podzavestno že takoj po porodu. Če začne dojenček sredi noči kričati tako močno in vztrajno, da bi zbudil mrliča, plane mlada mati pokonci, in celo od dela utrujeni oče se zdrami iz sanj. Kaj se je zgodilo? Pogled v plenice ne odkrije nikakšne vlage, trebušček, vrat, vse je v najlepšem redu. Toda otrok kriči in kriči, vzlic zibanju in tolaženju. Mati vzame otroka v naročje in ga nosi po sobi. Otrok kriči dalje. Mož nadomesti ženo in naposled se ljubček pomiri. Po razburljivi uri družina spet leže k počitku. Drugo noč ista pesem. To pot mati že ve, kako mora začeti. Takoj začne otroka nositi po sobi. Čez nekaj časa kričanje utihne, otrok spi. In tako se nadaljuje vsako noč.

V domovih za dojenčke, kjer otrok ne vzgajajo brezsrčni ljudje, dojenčki tudi kriče. Kriče eno noč, dve noči. Prvič sestra pogleda, ker bi utegnilo biti, ko pa vidi, da je vse v redu in prav, pusti otroka, da kriči, dokler se mu ljubi in ga ne nosi po sobi. In glej, čez nekaj dni se otrok nič več ne spomni, da bi kričal, ker je podzavestno spoznal, da mu kričanje nič ne pomaga. Mirno prespi noč.

Pozneje si mali tiran že zavedno zapomni, da lahko gospoduje nad svojo okolico. Recimo, da gre Tonček zgodaj spat. Nekega jutra se zbudi že ob petih in vse je mirno. Dolgočasi se. Tudi lačen je.

"Mama, kavo!" zatuli potem v jutrnji mir. Mati in oče se zdramita. "Ali ne boš spal?" zagode oče. — "Siromak je lačen," meni mati in si pomane oči. "Vstala bom."

Vstane in kuha kavo.

In tako se potem ponavlja dan za dnem, tako žrtvuje mati dragocene jutrnje ure spanja iz pretirane materinske ljubezni.

Če bi bila otroka prvič zavrnila, bi se bil navadil hišnega reda. Otrok, ki sicer ne premisli vsega, se hitro zave svoje zmage in jo poteptano izrablja. Hoče to in to, in če česa ne dobi takoj, divja tako dolgo, da njegova volja zmaga. Saj je prav, da ima otrok svojo voljo, toda ta volja naj seže samo tako daleč, da se ne bo izpremenila v tiranstvo.

Otrok, ki lahko gospoduje nad domačo hišo, bo kmalu začutil potrebo, da bi gospodoval tudi nad drugimi ljudmi. Ker je vajen povsod zmagovati, skuša vladati tudi nad tovariši v igri. Starši so morda ponosni in navdušeni, ker njihov otrok gospoduje nad tovariši istih let. Saj to tudi ne škoduje, če zna kdo uveljaviti svojo osebnost. Toda pri tem navadno ne ostane. Mali se izpremeni v nasilje in surovost. Drugi otroci se boje malega tirana v svojem krogu, uklanjajo se njegovi volji, ker sami niso tako trmasto vzgojeni. Čudijo se predrznosti drobnega možička, ki pa v resnici razen slabe vzgoje nima nobene izrazite lastnosti, ki bi bila boljša od njihove.

Nikari ne mislite, da se bo mali nasilnik pomočjo svoje volje v poznejšem življenju dvignil nad druge ljudi. Najprej se je treba naučiti ubogati, potem šele ukazovati! Nihče izmed velikih mož ni svojega namena dosegel na drug način.

Svojemu otroku ne koristite, če mu pustite gospodovati brez kazni. Ko postane življenjsko resno, se je treba včasih uklanjati in tudi uklanjati se mora vsakdo zgodaj naučiti, hkrati z redom, pravičnostjo in obzirnostjo.

Vsi dobri starši ljubijo svoje otroke. Ljubezen pa ne sme seči tako daleč, da bi bila škodljiva. Malemu tiranu je treba že pri prvem poizkusu nasilnosti dati klofuto. Potem bo takoj razumel, da je sicer središče sveta, da pa je vendar svet kljub temu tudi last drugih. Tudi spoštovanje pred soljudmi bo v prvi vrsti koristilo njemu samemu.

Starši, ki vzgajajo svojega otroka že od začetka v tem smislu, bodo prihranili za poznejša leta njemu in sebi marsikakšno neprijetnost.—*R. M.*

Reklama na Kitajskem

Če v Evropi velja pravilo, da je reklama predpogoj za uspešno trgovino, to na Kitajskem velja dvakrat. Tam je težko prodati kakršno koli blago, če ni imelo poprej reklame.

Odkar uporabljajo elektriko kot reklamno sredstvo, so trgovski okraji Pekinga, Šanghaja in Tiencina dobesedno preplavljeni s svetlobo. To velja tudi za lokale, kjer stoje kulisi. Tudi ti so ponoči bajno razsvetljeni.

Kitajci ljubijo različne reklamne atrakcije in svetlobne učinke. Na Kitajskem se okrog izložbe, kjer je začel aranžer svoj posel, zbere kmalu gruča ljudi, ki pazljivo spremljajo vsak aranžerjev gib in med seboj kritizirajo njegovo delo.

Posebno učinkovita je premična reklama. Če hoče kakšna tovarna, napraviti reklamo za svoje proizvode, najame v enem izmed reklamnih društev 10 do 50 fantastično maskiranih ljudi, ki na dolgih bambusovih palicah nosijo velike letake iz platna in glasno hvalijo cigarete, ki zanje delajo reklamo. Za njimi gre godba, ki bi jo po našem pojmovanju težko imenovali godbo, in ki se trudi, da bi prekosila ropot prometnih ulic. Za godbo prodajalci nosijo cigarete, ki jih prodajajo pod običajno ceno. Razliko nadoknadijo s prodajo sreček, ki z njimi tovarna zasluži ne samo tisto, kar je izgubila pri cenejši prodaji cigaret, temveč tudi dosti več.

Kitajci so, čeprav ne po prefinjenosti, pa pa po bučnosti reklame že davno prekosili Evropce.

Novice z starega kraja

Primorja

O KRAJEVNIH IMENIH V JULIJSKI KRAJINI

ako zločesto delo ima, kapravi že star pregovor, za edico, da mu morajo slediti ruga podobna dela. To velja o v posebni meri še o prebi prvotnih slovanskih krakih imen na Goriškem, na u in v Istri. Dekret, s ka- so se uvedle namesto slokih in hrvatskih imen razelo na novo izmišljene skoe, nosi datum od 23. marca . Res je sicer, da je že med ovno vojno poseben urad vodstvom profesorja Bartosestavljal ta seznam, toča na imena pričajo vse prej r o znanstveni sposobnosti ujočih članov in ustanov. o čestokrat poudarjale tudi italijanske revije. Omenisamo italijanski Touring , ki se ni strašil kritizirati naziv za goro ob jugoslko-italijansko-nemški tro- ki nosi staro slovensko Peč, in ki so jo italijanski nstveniki" prekrstili v — nte Forno".

oti izbranim imenom je po- o tudi že nastopil bivši reikanec Angelo Scocchi, ki se dil za Skoka. Toda on ni ob- krivičnega in smešnega panja kot takega, temveč ušal s skromnim in vse prej r zadostnim znanjem slokega jezika dokazati, da bi arsikaterem primeru lahko li lepše italijansko doneče ako bi bili slovanska kra- imena enostavno prevedli. je pred časom navedel certo imen, ki spominjajo na v ali na svetnike. Kako je hi rešil to vprašanje, naj že sledeči primer: Cerkno radnik ukazal prekrstil v hina, Scocchi pa je predlaa Cerkno novo italijansko "Pieve" in to ime on dosledodi že uporablja . . .

daj pa je izdal v tržaškem ečniku "Porta orientale" noznanstveno" razpravo, v kase je spravil na krajevna a, ki spominjajo na rastli. Zaradi lepšega ji je dal donaslov "Toponimi fitonimi- Po daljšem uvodu, ki naj dal pregled o primorski floe bavi tokrat samo z imeni, ajo za podlago "bukev" ali vo". Ker se glasi italijanime za bukev "faggio" ir so vsaj po Socchijevem nju, v sorodstvu s tem itaskim imenom še nekatera evna imena ob furlanskoenski meji, tako na pr. Faiaje, Faed, Faedis, od katejaje izvira tudi priimek Fai- predlaga Scocchi razna krajevna imena, tako za ovje pri Postojni namesto danjega italijanskega nazi- Bucuie, Faggeti; za Bukovipri Vrtojbi predlaga ime etto in za Bukovico za Dra- Faggetto in Valone, pri če- je Scocchiju očitno vseeno je Bukovica v dragi ali za o! Še lepše doneče ime bo o Podbukovo na Cerkljan- glasi Pie di Faggetto.

cci je prepričan, da bodo enci z večjim navdušenjem jeli ta nova imena, kakor inja nesmiselna, in da bodo imena, ki so zaradi svojega inskega izvora lažje umljidala deželi—"čisto nacionalice".

edtem, ko se Scocchi tako anstveno" bavi s poitalijanjem krajevnih imen, so drudalje praktično na delu. Oili samo pred kratkim samoje ukrepe pristojnega podeta glede preimenovanja Vega in Malega dola na Krasu. aj so na vrsti Žavlje pri Trs- V žaveljskem zalivu je v ujih dveh letih nastala velika nerija za mineralna olja, ki je postavil v prvi vrsti židovkapital, katere sadove pa uajo danes drugi. V zvezi s to arno bodo začeli sedaj gradinaselja za nameščence in to selje bo na Mussolinijevo že- po tovarni "Aquila" nosilo "Aquilinia". Sedaj pa se je asil v tržaškem "Piccolu" neznani pisec, ki zahteva to ime za ves okoliš, ki nosi danes ime "Žavlje", češ da je to ime eksotično, in sicer da izvira, kakor je dokazal neki profesor Pontini, od nemške besede "Zoll". Tu da je namreč tekla politična in carinska meja med Avstrijskim vojvodstvom in Beneško republiko.

To poimenovanje je po člankarju v "Piccolu" tembolj potrebno, ker bodo baje v kratkem začeli kopati ob izlivu Rosandre kanal za plovbo.

Roparski napad v Vremah

V Goricah pri Vremah se je dogodil na pustni torek zvečer roparski napad. Neznanca sta ob 10. zvečer prišla v hišo Novakovih, kjer stanujeta Ivan Novak, star 65 let in Marija Novakova, stara 63 let s tremi vnukinjami. Ko so vnukinje odšle na ples k Deklevovim, sta dva neznanca z maskami na obrazu potrkala na vrata. Ko je starec z nezaupanjem odpiral vrata, sta ga zlikovca podrla na tla s puškinim kopitom. Ko se je starec dvignil in se pričel braniti s srpom, sta ga zlikovca ranila po glavi, a ju je tudi on ranil po obrazu. Ko so tudi starko podrli na tla, so pričeli iskati denar, a našli so samo 60 lir, pa so takoj pobegnili. Starec, ki je bil manje ranjen, je imel še toliko moči, da je odšel do bližnjih hiš, kjer je javil dogodek. Oblasti so pričele takoj s preiskavo, ki pa za sedaj ni prinesla zaželjenih rezultatov. Domneva se, da so roparstvo izvršili znani, če ne domači ljudje, ki so prav dobro poznali Novakove in njihovo življenje. Ker je bilo stanje obeh nevarno, so ju takoj spravili v bolnišnico, kjer so zdravniki ugotovili, da ima Novakova počeno lobanjo in se še vedno nahaja v nezavesti. Poleg tega ima še številne in velike rane na glavi in po rokah, tako da je njeno stanje zelo nevarno. Novak ima velike rane na glavi in desno oko v nevarnosti.

MIZERNE POKOJNINE IDRIJSKIH RUDARJEV BODO ZNIŽANE

Idrija, februarja 1939. — O težkih, da, nevzdržljivih razmerah, v katerih živi ogromna večina idrijskega prebivalstva, posebno še rudniški upokojenci in njihove družine, smo že ponovno poročali.

Toda bede še ni dovolj! Napovedujejo namreč, da bodo pokojnine ponovno znižane in da je odlok že pripravljen. Značilnost odloka pa bo menda v tem, da ne bo zadel le delavstva, temveč tudi paznike, pisarniške uradnike ter sploh nižje nameščence, ki sicer v aktivni službi uživajo precejšnje ugodnosti in razmeroma prav lepe plače. S tem odlokom bodo torej pokojnine izenačene za vse nižje nameščence, ki so z izjemami vsi Slovenci.

Da bo bolj umljivo, v kako bedo bodo pahnjeni bodoči rudniški upokojenci pri nas, naj navedemo za primer, da znaša dosedanja pokojnina rudarja mesečno 257 lir. Aktiven rudar prejema mesečno 300—350 lir. Pazniki in pisarniški uradniki njihove stopnje so v aktivni službi kaj dobro plačani, prejemajo namreč do 1000 lir mesečno. Po pripravljenem odloku pa bodo vsi ti, ki bodo v bodoče upokojeni, prejemali mesečnih reci in piši 150 lir! Kdo naj s tem živi, posebno še, če ima družino? Pazniki bodo vsaj lahko kaj prihranili za črne dni upokojencev, ki se jim s tem obetajo, toda kaj bodo s tem denarjem rudarji, ki že sedaj trpijo pomanjkanje? Iz navedenega bi se dalo sklepati, da ima napovedani odlok poleg pretirane štednje tudi drug namen: onemogočiti obstoj stotinam rudarskih družin, jih prisiliti, da se razkrope s trebuhom za kruhom in tako uničiti kompaktnost slovenskega prebivalstva našega mesta, ki je bilo dosedaj kljub vsem tegobam in trpljenju neporušljivo in trdno, ter polagoma tik ob meji ustvariti novo italijansko mesto, ki naj bi imelo odločilen pomen v asimilacijski politiki za vso okolico.

Pa tudi iz gospodarsko-socialnega stališča je odlok zelo krivičen. Izdelan je bil lani, torej v letu, ko je produkcija živega srebra v povojnih letih dosegla maksimum ter je bila enaka rekordni produkciji iz l. 1913, kljub sedanjemu trikrat manjšemu številu delavstva. Mali napredek v tehničnem pogledu n. pr. vrtalni stroji na tekoči zrak, v tej primerjavi skoro ne pride v poštev. Tudi cena živega srebra je trdna in visoka, kar je povsem razumljivo pri sedanji visoki aktivnosti oboroževalne industrije pa tudi drugih tehničnih panog, zraven tega pa ima Italija kar nekak monopol na živo srebro in lahko diktira cene po mili volji, saj je lastnica dveh največjih rudnikov živega srebra, ker Almaden v sedanjih razmerah ne pride v poštev. Zakaj torej ta strašen pritisk na ljudi? Ne vemo drugega odgovora kot onega, ki smo ga v prednjem odstavku navedli.

Inženir Ricci, rudniški ravnatelj in predsednik evropskega trusta za živo srebro, bi za izboljšanje skrajno slabega gmotnega položaja našega rudarja na merodajnih mestih lahko marsikaj dosegel. Toda on noče! Nasprotno, trudi se pokazati čim večjo vnemo za varčevanje in tlačenje naših ljudi in po delavskih hrbtih zlesti še višje . . . S svojim nesocialnim postopanjem je že davno omržen med delavstvom in ga idrijsko prebivalstvo v medsebojnem pogovoru sploh ne imenuje drugače, kot z ne baš laskavim nazivom "Neron", ki so mu ga dali radi njegove nesocialnosti.

Protivojna agitacija med Francozi v Kanadi

Montreal, Que., Kanada, 22. marca. — Francoske organizacije v Kanadi sklicujejo shode, na katerih sprejemajo resolucije, da so Francozi v provinci Quebec odločno proti, da bi se Kanada zapletla v vojno na tujih tleh. Resolucije so bile poslane premierju Kingu.

Obzirno

"Peter," pravi učitelj, "ali mi lahko na kratko poveš, kaj razumeš pod besedo 'karakter'?"

"Da — gospod učitelj. Karakter je to, če ne napravim naloge in se vi naredite tako, kakor da tega niti ne opazite."

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

u štrajku kazali in žugali šta ja smijem in ne smijem da u crkvi govorim. Ali sad sam ja gazda! Ja ti dam dozvolo za radnju, jer si bio prije štrajka dobar faran, i po radi tvojih 7 malih dječica." Ta župnik se je pisal Meden (prvo ime sem pozabil) in se sedaj nahaja nekje v državi Ohio.

Jaz in veliko drugih nismo šli k župnikom po dovoljenje, ker se nismo hoteli tako nesramno ponižati. In bi dela tudi ne dobili, kajti so nas župniki in skebje, kot že omenjeno, pri družbi dobro očrnili. Jaz sem šel na željo mojih prijateljev vseeno k delovodji rova, v katerem sem prej delal ter ga vprašal za delo. Rekel je: Leo, za tebe ni dela več. V gl. uradu družbe je velik opis tvojega vedenja za časa štrajka. Prav gotovo ti je znano, da delo se sedaj daje na gl. uradu družbe po vaših župnikih.

Pobral sem šila in kopita, kakor tudi več drugih, katere so župniki črnolistali, ter se podal s trebuhom za kruhom, pustivši doma ženo in 6 malih otrok skoraj brez dolarja. Plača je takrat bila od $2.10 do $2.50 za deset do 12-urno delo. In če bi tudi bilo mogoče kaj prišparati z omenjeno plačo, bi isto potrošil v 9-mesečni stavki: Župniki so nas bolj aktivne črnolistali, ali bolje rečeno: prodajali družbi za dolarje. Niso se jim smilili mali otročički štrajkarjev, katere so morali črnolistani očetje puščati doma v pomanjkanju in bedi.

Gospod Oman! Ali so to kršćanska dela usmiljenja, odjesti očetom in njih malim otročičem kruh samo zato, ker očetje nočejo tuliti v vaš rog in se drznejo kritizirati vašo hierarhijo, katera se vedno poslužuje terorizma napram onim, kateri delujejo in so za pravice zatiranih?! Ali ste res tako naivni, da mislite, da boste nam stotinam svobodomislecem z vašim terorizmom napram Barbiču zamašili usta ter nas postavili v kot? Oh, kako ste smešni!

L. Junko, 121.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — Zadnjič sem poročal, da smo 5. marca videli slike, katere je posnel Jacob Zupan v stari domovini za SNPJ. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička. Pred predvajanjem slik je br. Cainkar imel daljši govor v obeh jezikih in napravil dober vtis na občinstvo, ki se je ves čas zadržalo mirno. Kot sem pozneje slišal, so bili ljudje zadovoljni, samo bratje Hrvatje so malo godrnjali, ker niso videli Zagreba. Ga bodo prihodnjič. Le potolažite se in bo vse okey.

Ko je bilo delo končano v gornji dvorani, smo se podali v spodnje prostore s tako silo, da bi bili kmalu natakarje pregnali in zavzeli njih mesta. Občinstvo je bilo veselo. Naš predsednik Vincent Cainkar je bil tako zaposlen, da bi bilo dobro, če bi imel pet jezikov. Vsakdo bi bil rad kaj izvedel od njega. No, jaz nisem silil vanj, ker sem se prerevnega počutil. Žena me je povabila, naj se odpeljem z zetom domov, ako ne, bom moral hoditi peš. Ponudbo sem kratkomalo odklonil. Da bi šel Tone domov pred polnočjo, tega pa že ne! Žena in zet se odpeljeta, jaz pa sem si mislil: fant, zdaj si pa prost!

Brž prisedem k mladi Frances Novak in Rozi Mlakar, obe izvrstni pevki in igralki. Tukaj bo Tone dobil zavetje. In nisem se motil. Dobil sem prostor pri mladi gospe Ločniškarjevi. Takoj so se pričele pevske vaje. Frances Novak je učiteljica mladinskega pevškega zbora. Rozi Mlakar poje po radiu, jaz in gospa Ločniškar pa sva bila njuna pomočnika. Takoj smo pričeli prepevati na glas. Ko je Rudy Ločniškar slišal, da so naše pesmi malo hripave, je takoj vedel, kaj potrebujemo. Takoj je ukazal natakarju, naj pevcem grla namaže. Ko so bila naša grla dovolj namazana, smo dobili tako močne glasove, da so se skoraj vsi gostje od bare nam pridružili. Vsi bi bili radi pri naši mizi, pa nismo mogli zidu odmakniti. Tako smo prepevali slovenske pesmi, da je bilo veselje.

Potem so me začela srbeti kurja očesa. Poprosil sem Francko Novakovo, da se malo zasučeva po štajersko. Začela sva štajersko polko. Med plesom zagledam Vincenta Cainkarja, ki je naju opazoval. Brž mu ponudim mojo plesalko, da jo še on malo presuče. Sprejel je ponudbo in sta ples nadaljevala.

Tak je bil naš zaključek v Slovenskem domu na 5. marca. Naš natakar Joe Godina nam je naznanil, da je čas, da zaključimo našo zabavo. Povabil nas je, naj se na 25. marca udeležimo "chicken supperja" v velikem številu. To gostijo priredi gospodinjski klub Slovenskega doma. Naše kuharice nam bodo zopet pokazale svojo umetnost. Jaz sem si "supper" že zagotovil, vabim pa tudi druge, da se te večerje udeležite v velikem številu.

Ob drugi uri zjutraj me je Cainkar povabil na svoj avtomobil, da me popelje na moj dom. Frances Novak je nama pot kazala in me tolažila in vabila, naj še večkrat pridem v SND, da mi ne bo dolgčas. Vsem posetnikom se v imenu društva 262 SNPJ najlepše zahvaljujem za obilen poset in za pomoč naši društveni blagajni, br. Cainkarju pa za njegov govor in brezplačno vožnjo na moj dom. Tukaj je razvidno, kako se naši glavni odborniki trudijo za napredek naše SNPJ, koliko ur žrtvujejo za njeno porast in slogo, potem pa se še izkažejo veliki dobrotniki za stare ljudi.

Br. Barbič je po mnenju nekaterih največji sovražnik v metropoli in tudi nekaterih nezavedneževv po deželi. Zavidajo ga radi tega, ker se ne ustraši povedati resnico vsakemu. Sovražijo ga, ker se boje resnice. Le tako naprej, France! Barbič ima v Penni 95% članstva na svoji strani. Zadnjič je tudi pisal, da morajo tudi stari ljudje živeti in da kdor je že okusil s potovanjem za naše liste, ta že ve, kako prijetno je to delo.

Kdor ima izkušnje, ne kritizira. To delajo le tisti, ki ne mislijo na starost, ampak samo na mladost, katera pa vam bo minila kakor je meni. Če storite to, kot delam jaz, boste kmalu prišli do prepričanja, da mi niso rožice posejane in da ne počivam na pernicah, dasi jih ljubim bolj kot trde blazine. Prežgana župa, zelje in fižol je moja vsakdanja hrana. Če pa tu pa tam dobim boljši prigrizek, kakšno krvavico ali meseno smodko, pa že mislim, da sem v devetih nebesih. Tako je moje življenje. Še nekaj tednov pa bodo domače mesene smodke izgubile veljavo, ker jih ne bo več.

Glavno pa je, da delamo za napredek SNPJ in za naš dnevnik Prosveto. Dobijo pa se tudi taki, ki se trkajo, da so vneti zagovorniki SNPJ in dolgoletni naročniki Prosvete, toda agitirajo za nasprotne časopise in pišejo, da ni zastopnikov treba; kdor hoče čitati Prosveto, naj si jo sam naroči in jo sam obnovi upravništvu. Martin Pavšek piše v 43. štev. Prosvete, da ni še nikoli plačal lista zastopniku. Jakob Yert se strinja s predlogom, Anton Zidanšek ga podpira. Oba pa vprašam, koliko je takih Martinov in Jakobov in Tonetov, da bi sami od sebe plačali Prosveto in si jo sami naročili. Ali jih dobimo vsi trije 500? O tem prihodnjič.

Anton Zidanšek, zastopnik.

Člani eksekutivnega odbora unije združenih avtnih delavcev, ki so izključili Homerja Martina na obtožbo zarotniških aktivnosti iz organizacije.

Od leve proti desni: Harry L. Hopkins, trgovinski tajnik; H. L. Stimson, bivši državni tajnik, in Ralph Hetzel, direktor CIO.

Problemi priseljenca

Naturalizacija žene umrlega ameriškega državljana

Vprašanje: Moj mož, ki je umrl preteklega januarja, je bil naturaliziran ameriški državljan od l. 1925. Poročila sva se leta 1923. Ali sem ameriška državljanka? Ako nisem, moram takoj zaprositi za drugi papir ali pa moram poprej dobiti prvi papir?

Odgovor: Od 22. septembra 1922 žena ameriškega državljana, ki je inozemka, ne dobiva več državljanstva vsled poroke. Morete pa takoj vložiti prošnjo za naturalizacijo brez prvega papirja.

Ne ve za pisavo imena za časa prihoda v Ameriko

Vprašanje: Prišel sem v to deželo marca 1909, ali se ne spominjam ne imena parnika, ne dneva, ko sem prišel. Ali mi morete to najti? Pa tudi povejte mi, kako je bilo zabeleženo moje ime in kdaj sem se rodil.

Odgovor: Nihče, razen vladnih oblasti, nima dovoljenja vpogledati v priseljeniške zapiske. Zato vam ne moremo dati teh informacij.—Kar se pa tiče imena parnika in datuma prihoda, je dostikrat mogoče s precejšnjo gotovostjo ugotoviti te podatke, ako dotičnik poda nekoliko važnih informacij. Saj vsakdo se nekaj spominja o svojem prihodu. Take informacije se primerjajo s seznami parnikov, ki so tedaj prišli v Združene države. Kar se pa tiče pisave imena, je umestno navesti v prošnji razne mogoče pisave, pod katerimi je mogoče, da je kdo prišel.

Prihod staršev

Vprašanje: Povejte mi, prosim, kako bi spravil sem iz Evrope svoje starše.

Odgovor: Ako ste ameriški državljan in čez 21 let star, sta vaš oče in mati upravičena do prednosti v kvoti. Najprej morate vložiti prošnjo na priseljeniškega komisarja (US Commissioner of Immigration and Naturalization, Washington, D. C.) Za to prošnjo služi tiskovina Form 633. Ako se ugotovi vaše državljanstvo, se prošnja odobri in o tej odobritvi se obvesti dotični ameriški konzul potom State Departmenta. Na to pošljite staršem zapriseženo izjavo (affidavit of support), iz katerega naj bo razvidno, da ju morete vzdrževati. Vaši starši pa si morajo priskrbeti neke dokumente. Podrobne informacije o tem najdete v brošuri "How to Bring Alien Relatives or Friends into the United States", ki jc morete dobiti, ako pošljete deset centov na Foreign Language Information Service, 222 Fourth Avenue, New York, N. Y.

Ako ste še inozemec, vaši starši ne uživajo posebnih pravic,, marveč morajo priti sem kot navadni priseljenci v kvoti.

Ameriški pasport za potovanje v inozemstvo

Vprašanje: Nameravam to poletje na izlet v stari kraj. Jaz sam sem naturaliziran ameriški državljan, ali moja žena, s katero sem se poročil l. 1930, je še vedno inozemka. Kako bo s pasportom?

Odgovor: Vaša žena ne more biti uključena v vaš ameriški pasport. Ona naj dobi potni list od konzulata one države, kamor še spada. Šest tednov ali dva meseca pred odhodom naj zaprosi za povratni permit. Ni umestno, da bi odpotovala brez permita.

Dvakrat propadel na državljanskem izpitu

Dvakrat sem že bil poklican na izpit za državljanstvo, ali obakrat nisem bil zmožen odgovoriti zadostno na vprašanja. Znam precej pisati in govoriti angleški, ali težko razumem, kadar mi kdo govori. Lahko bi prebil pismeni izpit. Rad bi pisal oblasti, naj mi dajo državljanski papir brez izpita.

Odgovor: Zakon veleva ustmeni (ne pismeni) izpit za vsakega kandidata za državljanstvo. Ta izpit naj dokaže njegova zmožnost za angleško govorico in da razume temeljna načela ameriške vlade. Niti najvišja oblast vas ne more oprostiti izpita. Nič ne preostaje kot dobro se pripraviti za ponovni izpit, tembolj ko se zdi, da vaša prošnja ni bila odbita, marveč le odložena, da se vam zopet da prilika za izpit. — FLIS.

HUMOR

Nerodno

Dež lije kakor iz škafa. Gospod Skok vidi pred seboj nekega gospoda in zdi se mu, da je njegov prijatelj. Steče za njim in ga prijazno potrepija po hrbtu in reče:

"No, prijatelj, daj mi no malo dežnik."

Presenečen ga neznanec pogleda, mu da dežnik in v zadregi zastoka:

"Oprostite, nisem vedel, da je vaš!"

•

Hudobno

"Gospodična Elza, koliko ste prav za prav stari?"

"Ampak kaj takšnega se vendar ne vpraša dame?"

"Ali ste že toliko stari?"

•

Slava vest

Peter sedi z Olgo pred smučarsko kočo.

Olga reče: "Jutri pridejo moji starši!"

Peter se ustraši: "Tako trdno odločen pa prav za prav še nisem!"

SIGRID UNDSET:

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albreht

"Kakšen kozel sem," je rekel nenadoma srdito. "Oprosti! Povedati mi moraš, Jenny, ali te mučim."

"Ah, ne—." Ozrla se je kvišku. "Vesela sem, da si prišel."

"Saj razumem, da mora biti težko." Njegov glas je zvenel zdaj drugače. "Res, Jenny, razumem. A čisto resno mislim, da si delaš sama še hujše, če tekaš tod okrog — v tem stanju. Zdi se mi, da bi morala odpotovati v kak drug kraj, ki bi bil malo manj—brezupen!" Pogledal je tja ven, preko mrkih travnikov in vrst topolov, ki so se izgubljali v megli.

"Saj je gospa Schlessinger tako ljubezniva," je rekla Jenny, izognivši se odgovoru.

"Da, ubožica, to je že res." Zasmejal se je. "Gotovo sumi mene, da sem krivec."

"Gotovo," je rekla Jenny in se takisto zasmejala.

"No da, za vraga." Molče sta šla dalje. "Ti —ali si že kaj premislila, kako si boš v bodoče uredila svoje življenje?"

"Ne vem še prav. Saj misliš z—otrokom? Nemara ga do nadaljnjega pustim pri gospe Schlessinger. Gotovo se bo pošteno brigala zanj. Ali pa ga kar adoptirala." Zasmejala se je. "Saj take otroke včasi adoptirajo. No, veš, lahko bi se imenovala tudi gospa Winge in pihnila na to, kaj mislijo ljudje."

"Potemtakem si za trdno odločena, da prekineš sleherno zvezo z—otrokovim očetom?"

"Da," je rekla trdo. "Saj ni oni, s katerim sem bila — zaročena," je pristavila čez nekaj časa.

"No, hvala bogu." To je zvenelo tako prisrčno, da se je ona nehote nasmehnila. "Da, veš, Jenny, on res ni bil vreden, da bi se reproduciral, vsaj zate ne. Sicer pa je napravil svoj doktorat, sem videl ondan. No da, lahko bi bilo še vse huje—bal sem se že, veš—."

"Njegov oče je," je dejala ona iznenada.

Heggen se je ustavil.

Ko je bruhnila v solze, divje in presunljive, jo je objel. Položil ji je roke okrog obraza, ko je brez prestanka ihtela na njegovi rami.

Jela je pripovedovati, ko sta stala tako. Enkrat se mu je ozrla v obraz—bil je ves bled in spačen, in tedaj je znova zajokala.

Ko je minilo, je za trenutek dvignil njeno glavo.

"Sveta nebesa, Jenny — tako se ti je godilo! Tega ne razumem."

Molče sta se spet vračala proti mestu.

"Pojdi z menoj v Berlin," je zdajci rekel odločno. "Te misli ne morem prenašati. Ne gre, da bi ostajala sama tukaj in razglabljala o vsem tem."

"Saj sem že skoraj nehala razglabljati," je šepnila z medlim glasom.

"Vse to je prazen nesmisel!" Bil je tako razjarjen, da se je ustavila. "Najboljšim med vami se godi tako! In mi niti ne slutimo, kako morete prenašati! To je nesmisel!"

Heggen je ostal tri dni v Warnemuendu. Jenny je komaj sama razumela, zakaj se je po njegovem obisku toliko bolje počutila. Ampak tisto nadležno občutje ponižanja je izginilo—zdaj je gledala na svojo usodo z veliko bolj mirnimi in naravnimi očmi.

Frau Schlessinger je tekala okrog in se veselo in pokorno smehljala, čeprav ji je Jenny izjavila, da je ta gospod njen bratranec.

Ponudil ji je bil, da ji pošlje svoje knjige, in kmalu jih je prišel cel zaboj, za božič pa ji je poslal cvetlic in sladčic. Vsak teden ji je pisal dolga pisma o vseh mogočih stvareh ter ji pošiljal izrezke iz norveških listov. Za njen rojstni dan je sam prišel sem gor in ji pustil nekaj novih norveških knjig, ki so izšle za praznike.

Koj po njegovem zadnjem obisku pa je obolela. Čutila se je slabo, zbito in izmučeno in tudi spati ni mogla zadnji čas. Na porod sam je prej le redkokdaj pomislila in se ga ni bala. Zdaj, spričo teh neprestanih bolečin pa jo je pričel obhajati grozen strah pred tem, kar jo je čakalo. Ko je prišel njen čas in je morala leči, je bila od strahu in nespečnosti vsa izčrpana.

Bil je težak porod. Jenny je bila bliže smrti nego življenju, ko je naposled zdravnik, ki so ga poklicali iz Warnemuenda, stal tam z njenim fantkom v svojih krvavih rokah.

VI

Jennyn sinček je živel šest tednov—natančno štiriinštirideset in pol dneva, si je bridko dopovedovala, ko je v mislih zmerom znova preletavala ves tisti kratki čas, v katerem je zaznala, kaj se pravi biti srečen.

Prve dni nato ni jokala — samo okrog mrtvega deteta je hodila, globoko v grlu pa jo je nekaj davilo.

"Ljubček moj — ti mali, zlati mamin fantek —ne smeš—čuješ—fantek ne sme biti mrtev, kaj me ne razumeš —"

Otrok je bil majhen in šibak, ko je prišel na svet. Toda Jenny kakor tudi frau Schlessinger sta bili teh misli, da si bo že opomogel in da bo še imenitno rastel. Nato pa je nekega jutra obolel in proti poldnevu umrl.

Ko pa so ga pokopali, je pričela jokati in se zdaj kar ni mogla ustaviti. Ihtela je skoraj nepretrgoma noč in dan, teden za tednom. Povrhu pa je še zbolela—dobila je vnetje prsi, tako da je morala iti frau Schlessinger po zdravnika, ki jo je rezal. In telesne bolečine in obup njene duše so se zlivali v eno, v tistih grozních vročičnih nočeh.

Frau Schlessinger je spala v sobi zraven nje. Kadar je začula one čudne živalske, udušene, tegobne glasove iz sobe mladega dekleta, se je vsa prestrašena primajala noter in sedla na enega izmed stolov pred njeno posteljo: "Um Gottes willen, Fräulein—."

Stregla je Jenny in jo s svojimi zalitimi, toplimi dlanmi gladila po njenih suhih potnih rokah. Prigovarjala ji je. Božja volja je tako, in nemara je najbolje za otroka kakor tudi za gospodično. Saj je gospodična še tako mlada—" Frau Schlessinger je sama izgubila oba svoja otroka, malo Bertico, ko ji je bilo dve leti, in Viljemčka s štirinajstimi leti, takega brhkega fantiča. Pa sta bila vendar oba rojena v zakoniti zakonski zvezi in bi ji morala biti v oporo — ta mali tukaj pa, saj bi bil gospodični samo spona na nogah — in gospodična je vendar tako mlada in zala. Ah bog, kajpada je bil srčkan, angelček mali, no da, težko je že, seveda—.

Svojega moža je frau Schlessinger tudi izgubila — o da. In bilo je veliko Jennynih sotrpink, ki jih je imela frau Schlessinger že na stanovanju in so jim pomrli njih otroci — da, nekatere so bile vesele, nekatere so jih naravnost zanemarjale, da bi se jih iznebile — že, grdo je to, pa kaj bi človek dejal k temu? Nekatere so tudi jokale in tarnale kot zdaj Jenny, sčasoma pa so se potolažile; ta in ona je bila zdaj poročena in je čisto dobro zadela. Takšnega obupa kot pri gospodični pa še svoj živ dan ni doživela — sam bog vedi, da ne!

Da je bratranec odpotoval na jug, najprej v Draždane in nato v Italijo, ravno v dneh, ko je deček umrl, temu je frau Schlessinger v svojem srcu pripisovala velik del Jennynega obupa. Da, da, taki so pač ti moški.

Nerazdružno spojena s spominom na te blodne, mukepolne noči je bila odsihmal za Jenny podoba frau Schlessinger, kako je sedela tam na stolčku pred posteljo, ko se je svetilkina luč lomila v solzah, ki so polzele iz njenih prijaznih očesec in kapljale po njenih okroglih zardelih jabolčnih licih. Njena usta, ki niti za trenutek niso prestala, njena mala siva kita, ki ji je molela stran, in njena bela nočna jopica z nazobčanim robom, njeno spodnje krilo iz rožnate in sivo progaste flanele z vezenimi rogljički na koncu. In ona mala sobica z mavčnimi relijefi v medenih okvirih.

Pisala je Heggenu o svoji veliki sreči. In on ji je odgovoril, češ, da bi prav rad prišel in si ogledal malega, a vožnja je dolga in draga in razen tega se pripravlja na pot v Italijo. Požneje da bo dobrodošla s svojim princem in da iskreno čestita. — Ko je otrok umrl, je bil Heggen v Draždanih: dobila je dolgo, lepo pismo od njega.

Gertu je napisala nekaj vrstic takoj, ko ji je bilo mogoče. Istočasno je javila svoj naslov, a ga prosila, naj ne prihaja pred pomlajo — tedaj bo mali že velik in zal. Zdaj pač samo mati lahko vidi, kakšen hrust je. — Ko je spet vstala, mu je poslala daljše pismo.

Tisti dan, ko so otroka pokopali, je spet pisala in v kratkih besedah sporočila njegovo smrt. Istočasno je javila, da bo še ta večer odpotovala na jug in da ne sme pričakovati, da bi kaj slišal o nji, dokler ne bo malo mirnejša. "Ni se ti treba bati zame," je pisala, "za zdaj sem še dokaj mirna in pokojna, le seveda neznansko žalostna."

(Dalje prihodnjič.)

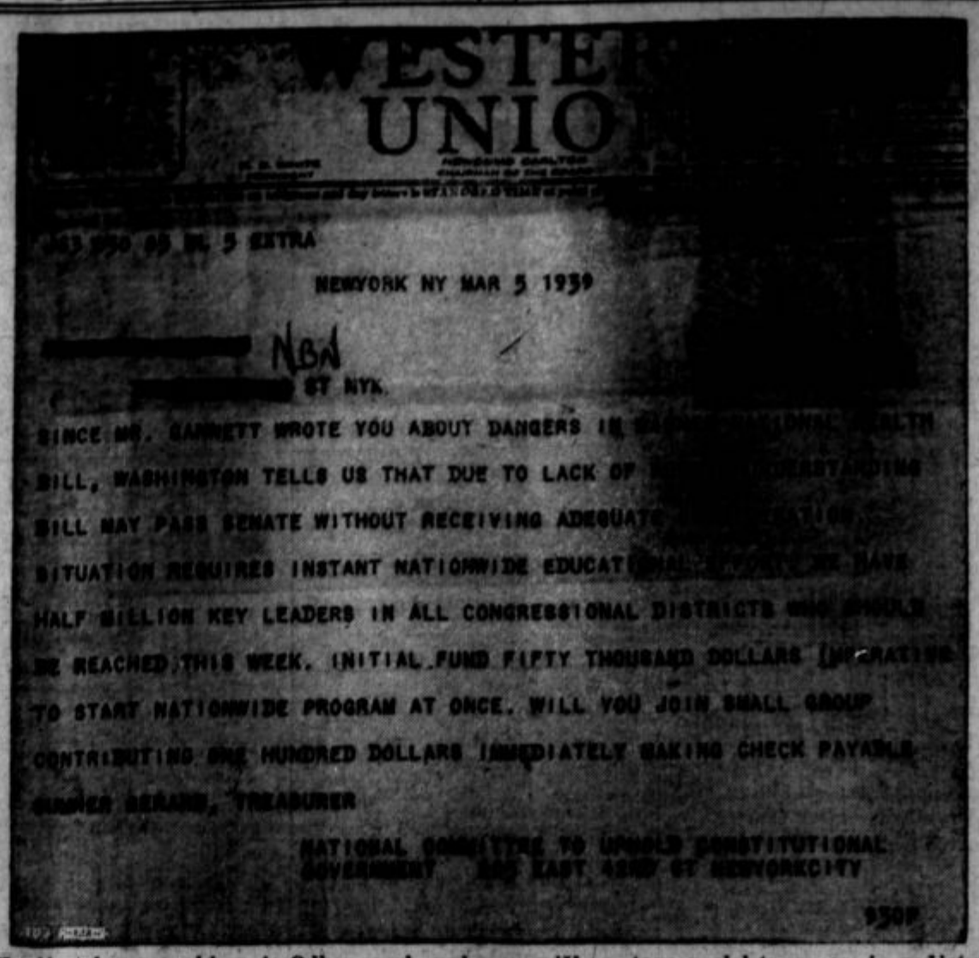

WESTE
UNIO

5 EXTRA

NEWYORK NY MAR 5 1939

NBN

ST NYK.

SINCE MR. GARNETT WROTE YOU ABOUT DANGERS IN
BILL, WASHINGTON TELLS US THAT DUE TO LACK OF
BILL MAY PASS SENATE WITHOUT RECEIVING ADEQUATE
SITUATION REQUIRES INSTANT NATIONWIDE EDUCATI
HALF MILLION KEY LEADERS IN ALL CONGRESSIONAL DISTRICTS
BE REACHED THIS WEEK. INITIAL FUND FIFTY THOUSAND DOLLARS
TO START NATIONWIDE PROGRAM AT ONCE. WILL YOU JOIN SMALL GROUP
CONTRIBUTING ONE HUNDRED DOLLARS IMMEDIATELY MAKING CHECK PAYABLE
GARNER SERANG, TREASURER

NATIONAL COMMITTEE TO UPHOLD CONSTITUTIONAL
GOVERNMENT 342 EAST 42ND ST NEWYORKCITY

950P

Kopija telegrama, ki ga je Odbor za obrambo ameriške ustave poslal trgovcem in podjetnikom v vseh ameriških mestih.

vas k neki slovenski družini, da vidimo novodošlo mladenko. Par tednov pozneje se je omožila, a njen izvoljenec ni bil iz naše skupine. Pozneje mi je pravila, da nas je takrat prišlo preveč hkrati, da si bi mogla izbrati enega izmed nas.

Naši fantje se niso brigali za ameriška dekleta, pa tudi zelo malo za tu rojena slovenska dekleta. Med njimi je prevladovalo splošno mnenje, da niso tako d o b r e gospodinje kot one, ki pridejo iz stare domovine. Pri ameriški ženici si mora mož sam zajtrk pražiti in celo hišna dela opravljati, Tega pri "grinarcah" ni treba. Tako so modrovali. Ameriška slovenska dekleta so se precej jezila nad "grinaricami," ki so se kmalu po prihodu v Ameriko pomožile.

Tudi Štefan ni zaostajal za drugimi fanti, tudi on se je odločil, da pridobi srce kakšne priseljenke. Zgodilo pa se je, da še tistih par, ki so prišle iz starega kraja, ni čakalo na Štefana, temveč so si kmalu izbrale svoje bodoče može. Tiste čase je Štefan delal v fabriki z rojakom, ki je imel poleg sinov tudi par hčera. S tem rojakom sta večkrat po delu pila na zdravje partnarjeve starejše hčerke. Štefan je bil skoro gotov, da nekega lepega dne tista mladenka postane njegova življenska družica,, to še tem bolj, ker njen oče temu ni nasprotoval. Obratno, še celo všeč mu je bila misel, da bo Štefan postal njegov zet.

Znano je, da imajo ženske pri izbiranju ženinov svoje muhe. In kdo bi jim zameril. Steve — kakor smo Štefana nazivali po ameriško — je pogostoma zahajal v vas k svojemu partnerju, največ seveda radi njegove hčerke. Nikdar ji ni črhnil besedice o ljubezni ali da bi jo celo vprašal, če hoče postati njegova žena. Kljub temu je ona dobro vedela, kaj prinaša Štefana k njim v vas. Navadno je vselej dobila izgovor, da gre v kino ali kam drugam, a le zato, da se je iznebila nevšečnega snubača. Mladenka se je nepričakovano v kratkem omožila z drugim fantom, baš ko je bil Steve vanjo najbolj zaljubljen in si je bil svest zmage. Vest o njeni nenadni ženitvi je treščila vanj kakor strela in od takrat je prenehal hoditi v partnerjevo hišo.

Ob neki priliki mi je Štefan zaupal, da se v 30. letu mora oženiti, drugače se bo vrnil v rojstni kraj in si tam poiskal družico.

"Čemu ne greš v bližnji Barberton, Cleveland ali kam drugam?" sem bodril Štefana.

"Morda bi res ne bilo napačno," je odvrnil.

"Steve," sem dejal, "tam v tistih mestih boš gotovo lahko našel primerno družico. Tam je mnogo Slovencev in slovenskih deklet nič koliko. Pojdi in boš videl."

"Ne, iz Akrona pa ne bom za njimi letal," je ugotovil Steve.

Takrat je bilo v Akronu že par mladih ameriških rojakinj, ki so bile godne za možitev. Steve se je namenil, da pri njih poskusi svojo srečo, četudi je bil pri prvem naskoku od partnerjeve hčerke odbit. Mislil si je, ker ni več "grinarc" na razpolago, bo vsekakor boljša tu rojena mladenka slovenskih staršev, kakor pa da bi še nadalje sameval in ostal star stric.

"Well, saj si še mlad, Steve," sem ga navduševal, "še si boš lahko poiskal zalo dekle."

"Seveda sem še mlad, zato pa je treba udariti po železu dokler je vroče," se je zadovoljno smejal Štefan.

Kake četrt ure hoda od našega stanovanja je živela vljudna in skrbna vdova, ki je imela dva sinčka in tri hčerke, med katerimi je bila Ida najstarejša, stara okrog 18 let. Bila je lepega, vitkega stasa, njen obraz je izžareval lepoto in prijaznost in plavolasi kodri so ji čarljivo krasili njeno lice. Njene polne grudi so dajali njeni obliki krasno sliko zale mladenke. Mladi fantje so brez dvoma mislili, kako srečnega se bo lahko počutil tisti, ki si bo pridobil njeno srce. Že ta in oni mladenič je poskušal svojo srečo, mnogi pa so se obotavljali, kajti samo radi njene lepote bi bilo nevarno podajati se v tekmo. Mnogim se je zdela preživahna, razigrana, hudomušna.

Tista mladenka si je kmalu izbrala svojega izvoljenca. Rada sta se imela in večkrat sta šla na veselice. Na neki veselici sta se sprla zaradi plesalcev. On je postal ljubosumen, ker je ona rada plesala z drugimi. Kljub temu je Ida še vedno ljubila svojega fanta, a on je ostal trmast. Odločila se je, da ga ne bo prosila na kolenih, naj poravnata nesporazum. Mladenič je kmalu odpotoval v Youngstown, kjer si je poiskal drugo dekle in se oženil.

Ida je na tihem žalovala za ljubljenim ljubimcem, na zunaj pa je znala prikriti svojo bol. Počutila se je sproščeno. Fantje iz naše hiše so kmalu izvedeli za prostost lepe Ide in večkrat so se napotili k nji v vas, med njimi tudi naš Steve. Vsak je kaj hitro spoznal, da ni posebno dobrodošel, četudi je bila Ida zelo prijazna z vsemi. Le Štefan je bil uverjen, da ima Ida njega najrajši izmed vseh, kajti on ima največ denarja, zato bo on tisti srečni ženin. Res se mu je včasi prijazno nasmehnila in se mu približala, a on ni spoznal, da je to storila le iz nagajivosti. Da ni bilo dolgočasja pri Štefanovem snubenju, smo ostali poskrbeli, dali za pijačo in sladoled.

Pri večerji smo vselej največ govorili o slovenskih dekletih in rešetali njihove lastnosti. Vsi smo vedeli, da Ida si ne bo izbrala nobenega iz naše skupine, še manj pa Štefana, a so mu kljub temu nagajali, češ, da Ida bo edino njegova. Dva pa sta ugibala, da se ne ve, dali ima Ida res rada Štefana ali ne.

"Štefan, vse izgleda," sem mu ob neki priliki dejal, "da ima Ida tebe najrajši."

"Ja pa kej še nejsi tejga prej vejdu," se je po ribniško veselo nasmejal.

"Kje smo ostali drugi zreli kandidatje proč od Idine ljubezni. Saj smo videli, da je prejšnjo nedeljo Ida Štefana objela. Nobeden drugi izmed nas ni tako srečen," so dejali fantje. Štefan se je ob takih pogovorih zadovoljno smejal in ni opazil, da so se iz njega norčevali. Razigrani fantje so si vedno radi poiskali koga in se z njim zabavali.

Ko sem včasi šel v Idino hišo po društvenih opravkih — bili so vsi člani SNPJ — sta vdova in Ida omenili, da Štefan predaleč vidi. Vedel sem da si je Ida že izbrala fanta. Mi smo vedeli, da obiski le prijateljski, le tega ni vedel, ker je bil ljubljen. Nam je šlo je za smo čas preganjali, zlasti nedeljah. Idina dve leti sestra se je hudovala na češ, da je nespametno če je dekle že razočeno.

Neko nedeljo popoldne, šla spet sama s Štefan sprehod — z menoj je hodil in mi zaupal svoje ne želje — je dejal:

"Joe, ali mi boš šel za riša, kadar se bom oženil čez kaka dva meseca?"

"Za enkrat še ne more ljubiti," sem odgovoril, ka lo se mi je, da njegova z Ido je brez pomena.

"Povej mi, kaj ti misliš me ima Ida zelo rada ali me je nenadno vprašal.

"Well, Steve, kot se mi nista posebno simpatična.

"Šur, da sva sapatična kakor si že rekel," je Štefan, potem pa nadal "Kaj pa prav za prav pom sta beseda?"

"Povedal ti bom čisto mače. Beseda 'simpatična' ni, da je oseba prikupljiv vlačna. Če sta si dve osebi patični, se radi vidita in rita. Če je zanimanje le eno sko, potem ostane tako. osebi sta si lahko simpati di na način, če imata ob ene in iste stvari, da ra šata itd. Simpatičen človek sti, ki si zna pridobiti nak nost drugih nevede. Ako fantu, da je dekle simpati se zanima zanjo, lahko na tesnejša vez in sledi lju Ako imata oba prilično veselje do raznih stvari, srečna in enakomerno usm na. To so nekateri pog skupno življenje," sem poj

(Konec prihodnjič.)

V JUGOSLAVIJO

Vi potujete nagle in prijetno na naših priljubljenih parnikih:

BREMEN • EUROPA
COLUMBUS
NEW YORK • HAMBURG
HANSA • DEUTSCHLAND

Izborne železniške zveze od Cherbourga, Bremena ali Hamburga

POVABITE SORODNIKE V EVROPI, NAJ VAS OBIŠČEJO V AMERIKI

Posebno nizke cene za vožnje iz Evrope med 3. aprilom in 23. aprilom ter 26. junijem in 23. julijem za štiritedensko bivanje v Ameriki

Za pojasnila vprašajte lokalnega agentalí ali
130 W. RANDOLPH ST., CHICAGO, ILL.

HAMBURG-AMERICAN LINE
NORTH GERMAN LLOYD

Joseph Irman (Akron, O.):

Štefanova ženitev

Bilo je nekaj let po svetovni vojni, ko je še mnogo slovenskih gospodinj imelo na hrani in stanovanju večje število samskih slovenskih fantov. Pri domačih ljudeh in ob domači hrani smo se pač najbolje počutili in govorili smo izključno le slovensko. Prav malo ali nič se nismo brigali za jezik nove domovine. Naučili smo se le par običajnih angleških izrazov, ki smo jih mešali v naš jezik—šur, orajt, vacumere, dacol itd.

Razmere so se hitro zasukale. Priseljevanje je bilo ustavljeno in dotok slovenskih fantov in deklet je bil zelo omejen. Posledice so se kmalu pokazale pri mnogih slovenskih družinah, ki so imele "bordarje." Fantje so se poženili in si ustanovili lastna domovanja in gospodinje so začele opuščati "bordanje," ker se kuhanje za par fantov ni splačalo.

S Štefanom sva bila skupaj na stanovanju. On je delal dokaj stalno v lokalni tovarni za kavčuk in dobro služil, tako da si je prihranil lepo vsoto novcev. Vsled tega so mu nekateri fantje očitali, da strada, a Štefan se ni brigal za njihove zbadljivke. Veljalo je pravilo, ako si kaj imel, da si 'stradl', če pa nisi imel nič, si pa bil 'baraba'.

Štefan, ki mu je bilo okrog 30 let, je bil srednje postave in tihe narave, ne posebno prikupljivega obraza, vsled česar ni bil popularen pri ženskah, dasi jih je rad imel. Le tu in tam je prišlo kakšno slovensko dekle iz starega kraja v Akron in vsaka se je kmalu omožila. Fantje so se kar kosali za vsako, kdo bo njen izvoljenec. Ob eni taki priliki se nas je zbralo okrog dvanajst korenjakov, da gremo v

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naro nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Ce listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.
1 tednik in	4.50	1 tednik in	6.
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.

Za Evropo je $9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Mon Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti č SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skup naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu list in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne st tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....